

Relief des Gebirges Baljanica (Jugoslawien)«. Tam je ugotovil precejšnje število stožčastih vzpetin, ki so mu po raznih znakih zdijo ostanki terciarnega tropskega krasa iz spodnjega miocena. Velik vpliv na razdelitev stožcev in vmesnih suhih podolij ima parketna tektonska razpokanost. Koncem helveta je bilo površje s tropskim krasom zalito in zasuto s sedimenti, izpod katerih je ponovno pogledalo v zgornjem miocenu. Neposreden dokaz za fosilne kraške oblike so globoke vrtačaste depresije v apnencu, ki vsebujejo miocenske sedimente, med njimi celo tenke plasti premoga. Gavrilović meni, da je mogoče celo določiti tip tropskega krasa, ki je nastal v tem področju. To bi bil lahko tip kopastega krasa (*Halbkugelkarst*), ki je zgodnja genetska oblika. Ker so stožci navezani na prostrani erozijski nivo, ki se vleče vzdolž vsega zahodnega karpatko-balkanskega roba, je mogoče, da je bil take vrste relief še bolj razširjen.

Jurij Kunaver

Krajša poročila

S. Božičević, Pečine, jame i ponori s vodom u području Dinarskog krša. Krš Jugoslavije, knj. 6, Zagreb, 1969, str. 157-156.

V pričujoči razpravi podaja avtor rezultate sistematične obdelave dokumentacije za okoli 4550 kraških objektov, ki jih je deloma preiskal tudi sam. Izločil je objekte, v katerih se pojavlja voda bodisi kot podzemeljski vodotok, iz njih izvira ali v njih ponikuje.

Izločene objekte je na območju SR Hrvatske razdelil v: stalno ali občasno delujoče požiralnike, jame s stalnim vodnim tokom, jamske izvire in bruhalnike in estavele, kot posebno obliko na dinarskem krasu. Podrobno je proučil pomen omenjenih objektov za gospodarstvo na krasu. Med njimi se mu zde jamski izviri in tudi bruhalniki najpomembnejši, čeprav pomena požiralnikov ali jam z vodo ne gre zanemarjati. Požiralniki so poseben problem pri reševanju poplav na kraških poljih. Podal je primere z vrsto objektov, ki jih srečujemo vsakodnevno bodisi na terenu bodisi v različnih poročilih.

V zaključkih avtor omenja, da sistem samoupravljanja ne omogoča podrobnega in temeljnega raziskovanja pojavov na krasu. Perspektiva nadaljnjega raziskovanja krasa bo še vedno utesnjena v okvir manjših ustanov in brez sistematičnega obdelovanja podatkov... Problematika krasa pa ni le stvar ene od občin ampak celotne družbe. Problematika preskrbe z vodo ali razvoja gospodarstva na krasu se ne rešuje le zaradi reševanja, ampak zaradi človeka — prebivalca tega območja, ki prav tako kot drugi državljanji zasluži vsaj to, da mu družba omogoči pitno vodo in perspektivne življenjske pogoje...

S. Božičević, Problematika izrade speleološkega katastra SR Hrvatske. Geol. vjesnik, sv. 22 (1968), Zagreb, str. 545-547.

V razpravi avtor opozarja, da se je pri inženirsko-geoloških in hidrogeoloških raziskovanjih na krasu pogostokrat pojavila potreba po podatkih o številu in velikosti kraških objektov na določenem območju ter o njihovem vplivu na inženirsko-geološke in hidrogeološke razmere. Pri tem so se pokazale določene pomanjkljivosti v katastru kraških objektov. Za nekatera območja je najti nekaj podatkov v literaturi ali v arhivih, za večino krasa pa ni zbranih nobenih podatkov.

Za območje SR Hrvatske je zbiral omenjene podatke Institut za raziskovanje krasa na podlagi literature in podatkov, ki so jih zbirale manjše amaterske jamarske skupine. V članku je podan predlog za nadaljevanje izdelave katastru, ki pa zahteva nekaj finančnih sredstev in dolgotrajno delo, posebej pri reševanju terminoloških in bibliografskih ter drugih problemov.

Ob tem se spominimo tudi na problematiko izdelave in organizacije katastra kraških objektov v slovenskem merilu. S tem se pečajo na Institutu za raziskovanje krasa v Postojni po svojih načelih, nikakor pa ne bi šlo zanemarjati tudi predlogov, ki jih omenja pričujoča kratka razprava.

D. N.

Iz ostale tuje geografske književnosti

Ocene

Jean Pouquet, Initiation géopédologique, les sols et la géographie. Société d'Édition d'Enseignement Supérieur, Paris 1966, 267 strani.

Profesor fizične geografije na univerzi v Aix en Provence Jean Pouquet je s pričajočo knjigo dal pomemben prispevek k proučevanju prsti z geografskega vidika. V tem delu, ki je eno redkih s tako vsebino, hoče avtor pokazati, kako naj bi geograf s pomočjo pedološke tehnike dosegel svoje cilje, saj mora vsako resno delo iz agrarne, gospodarske in fizične geografije upoštevati tudi svojstva prsti. Zato je uporabil, kot je sam zapisal v predgovoru, v naslovu in

v vsebini te knjige naziv geopedologija. Po mnenju avtorja geopedologija, ki ni nova veda (le ime je novo), nima namena nadomestiti pedologije, temveč jo dopolniti s tem, da proučuje pojave prsti v luči geografskih spoznanj.

Eden od ključnih problemov, kateremu se mora posvetiti geopedologija, je erozija prsti. Pisec že v predgovoru poudari, kako je v sedanosti treba paziti in skrbeti za neprecenljivi kapital, to je za prst, ki je v mnogih predelih sveta uničena ali pa močno osiromašena. Prav geopedološka proučevanja pa naj bi bila poleg drugega usmerjena tudi v reševanje tega problema.

V uvodu se avtor povrne na erozijo prsti in s primeri iz različnih delov sveta (dolina Tennessee, Gvineja, Oklahoma, Bližnji vzhod, Kalifornija, severna Afrika itd.) pokaže, da se je erozija toliko razširila, da je že težko napraviti pregled škode, ki jo povzroči. Da bi bili pri reševanju tega problema čim bolj uspešni, je treba opustiti empirične metode iz preteklosti in preiti na natančna opazovanja in znanstvene analize. Ta prehod pa je po mnenju avtorja ogrožen s tem, da se daje prednost aplikativnim študijam, zlasti v pedologiji, s čimer se dokaj suši znanstveno raziskovanje. Avtor pa upa, da se bo nova generacija geografov posvetila nepristranskemu znanstvenemu raziskovanju in prepustila drugim skrb, da uporabijo rezultate njenega dela v morebitni aplikaciji. S tem bi bil dan znanstveni okvir geopedologiji, ki bi bila brez agronomskih in pedoloških skrbi skoraj izključno v službi geografije.

V posebnem poglavju uvoda morda poudari avtor še pripadnost pedologije (z njenimi različnimi vidiki) številnim znanstvenim disciplinam (geografiji, agronomiji, geologiji, paleogeografiji itd.).

Po tem obširnejšem uvodu preide avtor k posameznim delom knjige, ki naj bi povezani v celoti predstavljali »uvajanje v geopedologijo«, kakor to označuje naslov dela. Prvi del knjige je posvečen fiziognomiji prsti in ima več poglavij. V prvem so prikazane različne definicije prsti, nato sestav prsti, tipi humusa in živi svet prsti. Poglavje zaključuje opis pedološkega profila. Z analizami prsti nas seznanja drugo poglavje. Tu je najprej kratek prikaz dela na terenu in nato slede kemične in fizikalne analize prsti v laboratoriju. Med kemičnimi analizami so zajete, poleg meritev reakcije prsti, določitve količine humusa, kalcijevega karbonata in drugih elementov, tudi določitve zamenjalnih baz. To zadnjo analizo opravimo tedaj, če nas v okviru agrarne geografije zanima rodovitnost prsti. Med fizikalnimi analizami pa je posvečena pozornost mehanski analizi in določitvi deleža vode v prsti. Na koncu poglavja je še prikaz različnih koeficientov, ki so pomembni tudi v geopedologiji. Tretje poglavje prvega dela knjige nam nazorno predstavi migracije v prsti. Najprej je prikazano gibanje koloidnih delcev, nato absorpcijski kompleks in na koncu migracije v celotnem profilu prsti, ki so povezane z gibanjem vode v njem.

V drugem delu knjige obravnava avtor glavne pedogenetske faktorje. Na prvo mesto postavi biotske faktorje, kjer pokaže vpliv vegetacije na pedogenezo in pa vpliv umetnega rastja, torej tistega, ki se je razrastlo potem, ko je človek spremenil naravno vegetacijo. Vpliv klimatskih faktorjev na razvoj prsti je obravnavan v drugem poglavju tega dela. Zelo pomembna klimatska elementa v tem procesu sta temperatura in padavine. Na pedogenezo vpliva tudi relief, zlasti z nagnjenostjo, saj na različno nagnjenem površju voda deluje različno. V poglavju, ki nam pokaže vpliv matične osnove na pedogenezo, spoznamo kako posamezne skupine kamnin vplivajo na nastanek in razvoj prsti.

V tretjem delu knjige obravnava avtor glavne tipe prsti na zemlji. Da bi prišel do klisifikacije prsti z geografskega stališča, predstavi najprej klisifikacije, osnovane na mehničnem sestavu prsti in zonalne klisifikacije. V podpoglavju navede nato novejšo razporeditve prsti, med njimi bolj podrobno Aubertovo iz leta 1962. Vendar so vse te klisifikacije za geografe preveč specialne. Zanj je po avtorjevem mnenju zelo pomembno, da loči prsti, kjer prevladuje vpliv kalcija, od tistih, pri katerih sta značilna za razvoj železov in aluminijev oksid. Glede na ta kriterij deli vse prsti na tri velike skupine: 1. nerazvite prsti, 2. pedokalne razvite prsti in 3. nepedokalne razvite prsti. Naslednji kriterij za delitev prsti je vpliv okolja (matična kamnina, voda itd.). Podrobno so naštetih in obdelani posamezni tipi in podtipi po posebni shemi (po Stephensu).

Večina snovi v prvih treh delih knjige je pedološka, vendar je močno poenostavljena in prirejena za potrebe geopedologije. Sam avtor je napisal, da je precej tvegano, ko se spušča na delovno področje, ki ni naše. Zato se povsod izogne strogo pedoloških razglabljanj in ima stalno pred očmi ves kompleks pojavov v pokrajini.

V zadnjem, četrtem delu knjige pa pisec preide k sami geopedologiji. Cilj tega dela je pokazati, kako lahko pedološke metode, oprte na nekatere druge tehnike, ki so dokaj preproste, razširijo geografiji delovno področje. Najprej obravnava avtor oblikovanje pobočij in erozijo ter degradacije prsti. Nato posveti pozornost analizam v laboratoriju, zlasti analizi peskovne frakcije, saj nam ta analiza da podatke o dinamiki v prsti in s tem o sistemu erozije. Po analizi v laboratoriju sledi še študij frakcije peska po statistični poti. Poglavje se konča s prikazom uporabnosti avionskih posnetkov v geopedologiji.

Na koncu četrtega dela je v kratkem zaključku nanizanih nekaj konkretnih primerov geopedoloških proučitev (iz južne Francije in Kalifornije). V tem zaključku kot tudi v predhodnih poglavjih je tekst ponazorjen s kartami, tabelami in diagrami. Ljiteratura in viri, na katere se je opiral avtor so dokaj številni in razvrščeni v bibliografijo uvoda ter predgovora in v orientacijsko bibliografijo, ki obsega dvanajst strani. Na koncu vsakega poglavja pa je še dopolnilna literatura.

Vsako, ki ga zanimajo vprašanja v zvezi s prstjo v pokrajini, bo našel v tej knjigi marsikatero pojasnilo; če pa ga ne bo našel, mu bo pa dala ideje in vzpodbudo za delo in iskanje odgovorov na vprašanja, ki so v zvezi s to problematiko.

Franc Lovrenčak

Andrzej Marian'skij, Sovremennye migracii naselenija. Izd. »Statistika«, Moskva 1969, 224 strani, z 38 tabelami in 53 diagrami in kartogrami.

Kljub temu, da prebivalstvene selitve že dlje časa predstavljajo eno izmed pomembnih delovnih območij v družbeni geografiji, pa smo žele s knjigo poljskega geografa Andrzeja Maryanskega dobiti zaokrožen vpogled v geografijo selitev v zadnjih treh desetletjih. Avtor prikazuje in razčlenjuje tiste selitvene tokove in njih odmevnost v sodobnem gospodarskem razvoju sveta in posameznih dežel, ki so geografsko najznačilnejše za današnji čas.

Knjiga, ki je prvič izšla na Poljskem leta 1966, je razdeljena na štiri dele. V uvodnem poglavju razčlenjuje avtor selitve z različnih vidikov: a) po prostorski usmerjenosti in razsežnosti v medkontinentalne, meddržavne in v notranje oziroma domače; b) po osnovnih vzrokih v selitve z gospodarskim ali s političnim ozadjem; c) po času trajanja v trajne in začasne oziroma sezonske selitve. Seveda je med temi osnovnimi tipi vse polno prepletanj, ki dajejo posameznemu selitvenemu toku kompleksnejši značaj, kar pride pri konkretnem obravnavanju selitev po področjih še prav lepo in vidno do izraza.

Najprej avtor obravnava velike medkontinentalne selitve (str. 18-80), kjer so prikazane vse glavne države današnje imigracije (ZDA, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija, države Južne Amerike), kakor tudi države emigracije, kj v glavnem zajema Evrope (Vel. Britanija, Italija, Spanija, ZR Nemčija idr). V knjigi sta še posebej podana dežela Afrike in Azije pri medkontinentalnih selitvah. Čeprav je težišče v prikazu današnjih selitev, pa nas avtor v tem poglavju dokaj dobro seznanja z njihovim zgodovinskim potekom oziroma z njihovimi karakteristikami, ki nam omogočajo boljše dojetje selitvenega procesa.

V drugem delu knjige so prikazane tiste meddržavne selitve, ki jih pogojujejo in sprožijo gospodarski razlogi (str. 81-115). Tu nas avtor v glavnem seznanja s selitvami v zadnjih dveh oziroma treh desetletjih. Te selitve s pisano paleto različic so prikazane po celinah, v okviru katerih so karakterizirane posamezne države imigracije in emigracije. Iz razumljivih vzrokov je avtor v prvem poglavju največ prostora namenil meddržavnim selitvam